

LES 9 - MASSAPSYCHOLOGIE EN DE GEVOLGEN VAN HAAR AANVAARDING

Broeder Aloysius

In de laatste jaren heeft men de gemiddelde psychische reactie van de doorsnee-mens zozeer bestudeerd, dat hieruit een hele wetenschap is geboren. De moderne mens staat niet meer alleen. Overal staan raadgevers, die hem - met het nodige eigenbelang - van dienst willen zijn om het beste van het beste te kopen voor prijzen, die onbegrijpelijk laag zijn. Men roept u aan alle kanten toe. Neem vooral brood van Pietersen, want daarin zit de vitamine." "Koop vooral margarine en eet die op uw brood, want daarin zit zonnenschijn." "Drink vooral koffie van Peters, want die van Klaassen" - al wordt die naam niet erbij genoemd - is slecht." `In wetenschappelijk onderzoek is bewezen, dat de kwaliteit van óns product - blind getoetst door zo veel huisvrouwen of zoveel wetenschapsmensen - werd verkozen boven alle andere. En dan moet je daarmee maar tevreden zijn.

De gehele wereld probeert u te helpen en te leiden; maar niet voor UW belang. Deze taktiek - oorspronkelijk geboren in de zakelijke reclame - is langzaam maar zeker overgeslagen naar zoveel andere gebieden in het leven, dat de moderne mens daardoor wel eens in de war raakt. Men maakt zelfs reclame voor de godsdienst op een manier, die enkele jaren geleden nog, onvoorstelbaar was. Ik wil u een voorbeeld geven.

"Er is maar één ware God. Indien gij Die wilt dienen, doe dit in de ware kerk. Wij zijn volkomen bereid u bij het zoeken daarnaar bij te staan. Schrijf onder nummer zo en zoveel en u krijgt brochures." En verder niets. Zouden ze u nu werkelijk willen helpen om de ware kerk te vinden of zouden ze u graag voor hún kerk willen vangen?

Of b.v. staaltjes van politieke propaganda, die u ongetwijfeld in de afgelopen dagen zelf hebt kunnen constateren "U moet zich vooral niet aan partij A, en partij B storen. Partij A vertelt weliswaar dat ze werkt voor het volk, maar de winsten, die zijn uitgekeerd in de laatste tijd zijn zoveel hoger geworden, dat firma 20% meer verdiende. Deze uitkeringen komen niet aan u ten goede. Bank A heeft zoveel minder uitgegeven aan belastingen, dat eer uitkering van 20% aan de aandeelhouders gerechtvaardigd was. Stoor u ook niet aan partij B, want partij B - zo vertelt men u - protesteert wel hevig tegen hetgeen in een land met gordijnen gebeurt, maar protesteert helemaal niet tegen wat elders gebeurt in koloniale gebieden waar evenzeer wordt geterroriseerd."

Kortom, men vertelt u dat allemaal zo aannemelijk, dat u geneigd zoudt zijn te zeggen.

Ja, die mensen hebben gelijk. En als je dan verder gaat nadenken, kom je op een gegeven ogenblik met jezelf in de knoop.

Want als u luistert naar kerk A of naar politieke partij A, dan blijkt dat zij gelijk hebben. Maar luistert u naar B, dan zijn er zoveel argumenten dat u verward wordt en u zich gaat afvragen. "Waar ben ik aan toe? Ze hebben allebei gelijk en dat kan niet." Laten we nu maar het eenvoudigste van het eenvoudigste nemen.

Luistert u naar de argumenten voor de democratie en luistert u vlak daarna naar de argumenten voor de communisten. Wat blijkt dan? Dat beide partijen op een zodanige wijze naar voren weten te dat ze - mits ze de massa -psychologie juist aanpakken - beide een zeer grote indruk maken. En dan staat u er als moderne mens bij en kunt u zeggen: "Ik trek mij er niets van aan," maar dan wordt u onverschillig. U kunt ook zeggen; "Ik wil beide tegen elkaar afwegen." Maar dat kunt u niet, omdat beide in hun gegeven zeer onvolledig zijn. Daarom is het wel nodig, dat we een ogenblik de achtergrond van deze massa-psychologie proberen te doorgronden.

In de eerste plaats zal degene, die zich bezighoudt met massa-psychologie, trachten de woorden te vinden, die bij een mens de meest aangename reacties wakker maken. Als u

verlangt naar geborgenheid, dan zijn woorden als “vaderlijk” of “moederlijk” erg belangrijk. Elke woord associatie daarmee is, evenzeer belangrijk. Bent u bang voor uw uiterlijk, dan gebruikt men als afschrikwekkend voorbeeld elk woord dat lelijk, oud, gerimpeld e.d. kan betekenen. Terwijl men dan daartegenover stelt. jeugd, gezondheid, stralend uiterlijk, schoonheid enz. Deze keuze kan men doen bij voorwerpen of onderwerpen, die in het geheel niets te maken hebben met deze woorden op zichzelf. Men kan u tandpasta aanbevelen door u te wijzen op het feit, dat de pyramiden, die u zeer bewondert, werden gebouwd door grote wetenschapsmensen in een ver verleden. Het magere bandje, dat men bijknoopt van de formule, die men toen reeds kende, heeft ook onze wetenschapsmensen bij hun onderzoekingen in de laboratoria geleid tot de ontdekking van zus en zo tandpasta is dan eigenlijk belachelijk. Maar dat merkt u niet meer. U bent gevangen in de pyramiden. En onwillekeurig associeert u voortaan de naam van dat product met de degelijkheid van pyramiden, die alle eeuwen trotseren. Zo kunnen we voort gaan.

Maar niet alleen dat men met woord-associaties speelt, men gaat verder. Men weet, dat u onzekerheden heeft, dat u verlangens heeft. Men doet op al deze dingen een beroep. Men zal de waarheid niet direct geweld aandoen, maar men, laat de waarheid rustig voorbijgaan.

De massapsychologie berust op het feit, dat de massa eerder vatbaar is voor trefwoorden, (lat ze eerder reageert op attractieve beelden dan op feiten. Zo laat men de feiten zoveel mogelijk rusten en stelt daarvoor in de plaats dingen, die u bijzonder interesseren. Vandaar dat men tegenwoordig auto's verkoopt door aardige, schaars beklede meisjes af te beelden. Hoe men hier een overeenkomst wil treffen, is mij een raadsel.

Men kan kort en goed zeggen, dat elke advertentie een gedeeltelijke leugen is. Dat wil zeggen. het is een bewuste onwaarheid, die slechts in zoverre onwaar is, dat zij meer suggereert dan zij in werkelijkheid betekent. De keuze van woorden is dan ook in de branche van het adverteren tot een ware artistieke- gave geworden. Men kan niet zeggen, dat margarine smaakt als roomboter. Dat is verboden. En naar ik heb vernomen, mag men ook geen koetjes in de wei daarbij afbeelden. Maar je kunt toch zeggen: De frisheid van de natuur komt u uit ons smeerproduct tegemoet. “Margarine” is u niet aangenaam, “smeerproduct” zegt minder. Frisheid van de natuur wordt geassocieerd met koetjes en weide en met roomboter.

Ditzelfde ontmoet u overal. Als u een krant leest, staat daar een hoofdartikel in. Dit hoofdartikel beoogt, dat deze of gene maatregel moet worden genomen. Dat kan wel in alle ernst en eerlijkheid gebeuren. Ik wil niet aannemen, dat elk hoofdartikel een leugen is. Maar toch zullen wij altijd weer zien, dat een bepaalde tendens ertoe leidt, dat sommi ge feiten worden onderdrukt en dat andere scherp naar voren worden ge bracht. Wilt u controleren in hoeverre uw leven de berichtgeving enz. worden beheerst door deze poging om het denken van de massa te beïnvloeden, dan. zou ik u aanraden een aantal couranten te kopen, die door verschillende partijen worden geredigeerd. U zult dan zien, dat het ene blad, een bericht in grote opmaak brengt, dat bij een an der staat weggedrukt op de laatste pagina en is teruggebracht tot 4a 5 regeltjes. U zult zien, dat de een sensationeel uit de hoek komt met een groots opgemaakt artikel over politieke ontwikkelingen, waarvan de ander alleen meent, dat vernomen is dat mogelijkerwijs dit of dat zal geschieden. Dat betekent dus, dat als u zich aan de krant houdt - aangenomen dat u haar leest - u bevooroordeeld bent in een bepaalde richting.

Dit bevooroordeeld zijn is natuurlijk voor de volwassene in vele gevallen een schadelijk iets. Hij laat zich niet, meer leiden door zijn goed oordeel, door zijn opvattingen, maar ontleent een groot gedeelte van zijn levens- en gedachtenbeelden aan anderen. Hoe dit tot grote moeilijkheden kan leiden, kunnen we zien in b.v. de rage van vele vrouwen om zich aan te passen bij hot ideaal van de een of andere filmster. Deze actrice krijgt publiciteit. Ze wordt voorgesteld als het summum summarum van perfecte vormen of van gamineske, charme-. En onmiddellijk tracht elke vrouw deze begeerde gave door imitatie voor zichzelf te verwerven in feite zou menige vrouw, die probeert een ander na te bootsen, schoner, charmanter en gelukkiger zijn, indien zij zich ertoe bepaalde haar goede zijden zo voordelig mogelijk naar voren te brengen. ze doet het niet.

Wij zien, dat heel veel mannen een bepaalde sigaret roken of een bepaald pak dragen, omdat - naar het heet - dit 'bon ton' is. Er zijn heel wat huisvaders, die met ongemakkelijke schoenen lopen, omdat de mode - zo zegt men - bepaalt, dat de man alleen maar een man is, indien hij schoenen met Italiaanse spitse punten draagt, of omgekeerd met stompe neuzen. Men vraagt zich niet af. Wat is mijn eigen smaak? Wat is mijn verlangen? Hoe voel ik mij het prettigst en het gemakkelijkst? Men vraagt zich af. Wat vraagt de wereld van mij? En hiermede schep je voor jezelf onaangename situaties.

Een vrouw die probeert een filmster te imiteren en dat niet is, zal steeds weer uit haar rol vallen. Elke keer, dat ze uit haar rol valt, zal ze zich ongelukkig voelen. Ze zal zich een ogenblik gechoqueerd voelen over zichzelf. Het resultaat is, dat ze, ofwel volkomen onecht tegenover een ieder comédie speelt waardoor ze verkeerd wordt begrepen en zeer veel onaangenaamheden meemaakt, dan wel ze zal inderdaad iedere keer weer een fout maken, daardoor steeds onzekerder worden in gezelschap en veel vreugde, die haar in het leven geboden zou kunnen worden, eenvoudig voorbijgaan.

Een huisvader, die met te nauwe schoenen loopt, heeft daardoor last van zijn voeten. U zoudt zeggen, dat die voeten niet erg belangrijk zijn. Maar het betekent, dat hij de gehele dag, kregelig is, dat hij met zijn werk niet zo zorgvuldig is - hij eigenlijk behoort te zijn. Dat wil zeggen, dat hij opvliegender is tegen zijn naasten en daardoor zeer veel onaangenaamheden heeft, die hij misschien 's avonds dan nog botviert, terwijl zijn moede voeten in een paar geheel niet volgens de mode zijnde pantoffels langzaam bekomen van de kwelling van de dag.

Kijk, dat doet men nu volwassenen aan. Maar zo doorslaand is het bewijs nog niet bij de volwassenen. Laten we ons een ogenblik bezighouden met het kind.

Het kind in zijn uitingen is sterker suggestibel dan de doorsnee-volwassene (niet innerlijk, maar in zijn uitingen) en verder meer gewend om in praktijk te brengen wat aan alle kanten als mooi- en goed wordt voorgespiegeld. Het geeft zich eerder hieraan over. De kindermisdadigheid is toegenomen. Denkt u aan ons artikel over de jeugd. Zou dat alleen maar komen, omdat de jeugd zo'n moeilijke tijd doormaakt? Of zou juist de wijze waarop haar overvloedige energie, haar drang naar acties, haar verzet tegen de huidige wereld naar buiten komt, ook nog worden geleid door de verschillende films, die worden vertoond? De propaganda, die wordt gemaakt voor "krachtmensen" als het "ideaal" voor de man? Een van vrouwen van minder eerbare reputatie als de norm voor de leidelijke vrouw? Zou misschien de wijze, waarop men in vele gevallen propaganda maakt voor een oneerlijke houding, voor een kunstmatig verbergen van gebreken e.d. niet veel te maken hebben met de wijze, waarop deze jeugd reageert?

Ik kan u garanderen, dat de beïnvloeding van de massa - ook bij het kind - heeft geleid tot een verschuiving van moreel besef, van verantwoordelijkheidsbewustzijn, tot een geheel andere opvatting van de wereld. Dat juist de suggestie, die overal wordt gegeven dat gezondheid het meest begerenswaardige goed is (wat ik overigens onderschrijf met zekere restricties) kinderen ertoe brengt, als ze ziekelijk zijn, zich als verachte verworpingen te voelen. Wij weten dat mensen, jonge en oude mensen, diep ongelukkig worden gemaakt, omdat ze niet aan hetgeen wordt voorgespiegeld als normaal menen te kunnen beantwoorden.

De maatschappij kent - dank zij deze reclame-systemen - het scheppen van kunstmatige behoeften. U moet niet denken, dat ik een vrouw een stof zuiger of een ijskast in het huis misgun. Maar ik meen het niet verantwoord te mogen noemen, dat men kunstmatig de behoefte daartoe schept bij mensen, die niet in staat zijn een dergelijke aanschaf werkelijk te financieren. We krijgen dan te maken met de afbetalingssystemen, waardoor men - doordat de begeerte steeds weer wordt geprikkeld - op den duur veel meer verwerft dan men ooit redelijk zou kunnen betalen en daardoor zijn levensvreugde en vaak ook nog de financiële mogelijkheden van anderen aanmerkelijk beperkt of zelfs knakt. We moeten goed begrijpen wat dit spel eigenlijk is. De wereld om u heen verlangt dat u bepaalde dingen zult doen. Maar ze verlangt dat niet omwille van uzelf. Ze verlangt het voor de belangen, die deze suggestie naar voren brengen. Zelfs als men u zegt: "Ten oorlog, de vrijheid is in gevaar," dan moet uw eerste reactie zijn: Wie zijn degenen, die hier voor deel van hebben? Wie zijn degenen, die deze suggestie, deze propaganda naar voren brengen? En dan kunt u tot heel verschillende

uitkomsten komen. U kunt b.v. zeggen. "Wij zien dat de militairen behoefte hebben aan macht en hierdoor een oorlog ontketenen, waardoor alle gezag hun behoort en zij hun meningen in politiek en krijgskundig opzicht eindelijk eens in praktijk kunnen brengen. Maar elders stoot u misschien op industriële ondernemingen, die behoefte hebben aan een oorlog. U vecht dan - naar u meent - eerlijk voor uw vaderland. U legt zich alle beperkingen op, u koopt allerhande oorlogsobligaties en -leningen,- alleen maar omdat u uw land wil dienen. Maar dient u uw land wel? Neen. U heeft dus een hoop gebrek en ongeluk, alleen omdat u niet zelfstandig denkt. U bent het, die moet oordelen; en dat kan niemand anders doen.

Het probleem van de moderne maatschappij is, dat het zelfstandig denken de mens wordt ontnomen. Ze leren steeds meer te vertrouwen op voorlichting van alle kanten. Die voorlichting is echter altijd partijdig. Zelfs als uw regering u voorlicht, zal zij altijd trachten haar eigen beleid zoveel mogelijk in een gunstig licht te tonen. Ze zal trachten haar eigen fouten te verontschuldigen; dat mag men haar niet kwalijk nemen. Maar als u ertoe komt deze gedachtengang zonder meer te aanvaarden, zult u niet juist kunnen oordelen over hetgeen zich in de wereld rond u afspeelt. Dan zult u uw houding in het leven niet goed kunnen.

U vindt misschien, dat ik met dit betoog open deuren intrap. Maar laat mij u erop attent maken dat zelfs degenen, die menen hiervan te weten (zelfs de publiciteitsexperts) vaak worden misleid door deze tendensen, die zijn afgestemd op het denken der massa, op de behoefte der massa in hun kudde-instinct een zekere eenheid te scheppen, op de behoefte te van de massa alles te bezitten wat er te bezitten is.

We kunnen natuurlijk zeer veel voorlichtingspogingen goed praten. We kunnen wijzen op allerlei eerlijke publicaties, waarin regeringen de eigen fouten hebben toegegeven. Voor Nederland zal het b.v. kunnen gaan over de verslagen aangaande de handelingen der Londense regering in oorlogstijd. Maar geloof t u zelf niet, dat ondanks alles er een zekere partijdigheid bestaat?

We kunnen wijzen op de waanzin van de Indonesiërs, die op het ogenblik publiceren dat Nederland altijd de grote vijand is geweest van Indonesië, de onderdrukker van de vorming van het volk. Dat kunt u doen, omdat u toevallig, de andere partij bent. Maar hoe denkt u, dat bij een gezette en goed geleide propaganda de rest van de wereld erover denkt. Die rest van de wereld zal dat op den duur aanvaarden.

Er is eens gezegd: 'De grootste leugen kan men tot waarheid maken indien men haar vaak genoeg herhaalt.' Hier heeft u de kern van de moderne massa-psychologie. Hier heeft u de kern van de koude oorlog. Hier heeft u de kern van datgene, wat uw leven zo vaak vergiftigd.

Alles wat men u oplegt aan morele verplichtingen, alles wat men u tracht op te leggen, t.a.v. kleding, gedrag, gebruiken, wordt u niet omdat dit uw behoeften zijn. In een dergelijk geval zou men het u voorleggen zonder meer, men zou het u zeker niet voortdurend suggereren. Maar de de wereld, de maatschappij en een deel van de maatschappij meent, dat zij u zo het best kan gebruiken, het meest aan u heeft.

Wij kunnen ons nooit geheel tegen deze voortdurende suggestieve werking verzetten. Wij zijn tenslotte deel van de massa en - zoals ongetwijfeld broeder Abraham u meermalen heeft uiteengezet - zullen via het bovenbewustzijn nu te tijde: met deze menigte verbonden zijn. Dat neemt niet weg, dat wij zelf vrijelijk moeten trachten te oordelen. Als wij in elk geval eerst verstandelijk al hetgeen ons wordt aanbevolen onderzoeken, als we, niet het een terzijde werpen en het andere accepteren zonder meer, als we ons de moeite geven te beproeven of bepaalde dingen waar zijn en ons niet laten suggereren, dan kunnen wij in de wereld veel goeds doen. Dan kunnen we ook voor onze kinderen zeer veel leed voorkomen.

Partijdigheid in de opvoeding. Stelt u zich het volgende geval voor, Nederland haat - en misschien niet zonder reden - Duitsland of althans het optreden van de Duitsers. Dit wordt op het ogenblik aan de jeugd geleerd. Over een tiental jaren echter kan men ervan verzekerd zijn, dat Duitsland voor Nederland meer betekent dan vele andere geallieerden. Wij kunnen dus zeggen, dat deze mensen zullen moeten samenwerken met een volk, maar door suggestie (hun thans in de jeugd opgedrongen) dit nooit zullen kunnen doen. Omgekeerd: Duitsland heeft zich op het ogenblik moeten bekeren. Het moet democratisch, worden. Maar de

opvoeding van de "Hitler-Jugend" die Bund Deutscher Mädel" is nog niet uitgestorven. Die eigenschappen leven nog in die mensen. Zo worden gevormd, zeker. Ze worden aangepast aan de huidige verschijnselen, maar de mentaliteit blijft bestaan. En de moeilijkheden door die mentaliteit veroorzaakt - ook voor de mensen, die hierdoor gedreven handelen - zullen nog zeer vele zijn. Zo zijn gebaseerd op een eenzijdigheid, op partijdigheid, propaganda. Laten we eens vooral daardoor niet teveel bedriegen. Om kort samen te vatten want ons inziens de verstandigste verweermethode is tegen het teveel opgaan in de massa, zou ik het volgende naar voren willen brengen:

1. Elke mens gaat af op eigen ervaring. Men mag wel degelijk de raad van anderen aanvaarden, mits men deze op de proef stelt en bewust controleert of de resultaten in overeenstemming zijn met de geschapen verwachtingen.
2. Men late nooit zijn persoonlijk leven leiden door opvattingen van anderen. Ieder heeft zijn eigen leven.
3. Men late zich nooit een schuldbesef aanpraten. Een ieder is vrij om over zijn eigen leven te beschikken, te leven en te handelen op de wijze, die hij zelf wenst, mits hij ook de bereidheid heeft de consequenties hiervan te dragen.
4. Wij weten allen, dat wij tot op zekere hoogte door suggestie tot overtuigingen worden gebracht, die niet geheel de onze zijn, maar die in de plaats treden voor datgene, wat wij niet bezitten, namelijk een vermogen ons eer oordeel te vormen over deze zaak. Wij kunnen zeer goed werken met deze verschillende waarden. Wij moeten ons echter ervoor hoeden, als andere waarden daar tegenover worden gesteld, ons vast te klampen aan onze mening. Een overtuiging, die niet is gebaseerd op eigen ervaringen en feiten, naar alleen op horen zeggen, is te allen tijde gevaarlijk, -als men tegenover andere stellingen staat.

Ik zou aan die punten nog een paar voorbeelden willen toevoegen.

Men zegt u dat Amerika bestaat. U heeft het zelf niet gezien. Er zijn echter zoveel bewijzen voor het bestaan van de Ver. Staten en de andere landen, die daar gelegen zijn, dat u aanneemt dat Amerika inderdaad bestaat. U doet dit terecht.

Maar nu gaat u zich ook een beeld vormen van Amerika. Dan denkt u aan de Ver. Staten als een soort eeuwig New York, uitgestrekt over een heel continent. Dat uil dus zeggen, dat uw opvatting van Amerika volledig fout is. U zult desalniettemin de doorsnee-amerikaan beoordelen naar deze voorstelling die u heeft. Het resultaat is, dat u zijn mentaliteit niet begrijpt en er tussen u en de Amerikaan altijd bepaalde verschillen blijven bestaan. Verschillen gebaseerd op vooroordelen, die bewust of onbewust in u zetelen.

Men meent, dat de doorsnee-Italiaan gebreken vertoont. Men dat hij laf zou zijn, lui, -enz. Zo zegt men van de Spanjaard, dat hij trots is. U bent natuurlijk direct bereid te verklaren dat u beter weet. Toch zult u onbewust door deze algemeen gangbare gezegden worden beïnvloed, als u heeft te oordelen over een Amerikaan, een Italiaan, en Spanjaard.

U heeft niets tegen de joden. Maar hoeveel mensen zijn er niet, die als er iets slechts door een Jood wordt gedaan - onmiddellijk daaraan toevoegen ; "Smerige jood." Waarom? Omdat men nu eenmaal aanneemt, dat joden minderwaardig) zijn. En al bent u ook bewust van beter overtuigd, u wordt onbewust door deze tendens beheerst. Wij zien vele antisemitisch, bedoelde uitlatingen en handelingen tot stand komen eenvoudig door de massa-psychose. Ik zou, zo verder kunnen gaan.

De gehele wereld zit vol vooroordelen. Wij zien, dat aan de ene kant de Europeaan schande spreekt over de kleurlingenproblemen, zoals die in Zuid-Afrika en Amerika optreden. Aan de andere kant zijn we ervan overtuigd, dat men de mentaliteit van beide partijen helemaal niet begrijpt. Het oordeel, dat men daarover heeft, is dan ook meestal niet geheel gefundeerd. Toch handelt men, alsof dit oordeel juist ware; bewust of onbewust. Hierdoor stelt men waarden in de wereld, die niet reëel zijn. Men last zich in een groot gedeelte van zijn handelingen door ficties leiden

Dit is een groot gevaar en een groot probleem. Want zodra wij niet meer handelen volgens de werkelijkheid, maar ons houden aan voorstellingen, die, niet of slechts zeer ten dele reëel zijn, zullen wij in strijd komen met al hetgeen er in de wereld rond ons bestaat. Dan komen er botsingen, die ons ongelukkig maken. Botsingen, die ons geestelijk en lichamelijk voor raadsels stellen of voor toestanden, die we niet aan kunnen.

Zo gaat het op elk gebied. Of het nu het gebied is van zedelijkheid, zondagsrust of het gaat over godsdienst, sport, politiek of zakenleven, altijd weer zien we dezelfde overtuigingen, die men eigenlijk zelf reeds bespot als belachelijk, maar ze toch handhaaft en zijn handelingen baseert op deze - - hoezeer men ze ook bespot - in het "ik" levende waarden.

Het gaat er niet om wat u zegt, wat u denkt, het gaat er niet om hoe u theoretiseert, het gaat er om indien u tot handelen komt zult handelen. En via de massa-psychologie - die men gebruikt - als een wapen om u op uw knieën te brengen, u een deel van uw werkelijke vrijheid te ontnemen - brengt men u ertoe te handelen in tegenspraak tot hetgeen gij verkondigt en waarvan ge eerlijk overtuigd zijt. En dan zegt gij later. "Ik weet niet, hoe het gekomen is. Of ge vraagt u af; "Zijn we dan zo dwaas geweest?" Of misschien ook zult ge met de vele anderen - daar zorgt de massa dan wel voor - een uitvlucht zoeken, waardoor uw onredelijk gedrag tot redelijk gedrag wordt in uw ogen.

Mijne vrienden, daarmee kunt u niet gelukkig zijn. Dergelijke voorstellingen kunnen een huwelijk kapot maken. Dergelijke voorspellingen kunnen iemand sociaal onmogelijk maken. Ze kunnen uw zakenleven helemaal naar de maan helpen. Daarop kunt u geestelijk en stoffelijk failliet gaan. En dan geef ik onmiddellijk toe, dat de gemiddelde norm blijft gehandhaafd, maar u heeft u laten meesleuren door de massa; en u zit met de brokken. Daarom zou ik u de raad willen geven:

Beschouw ook deze massa-psychologie als een aanval op uw wezen, en haar werkingen als een probleem, waarvoor u de oplossing moet zoeken. Een oplossing, die alleen kan worden gevonden door voortdurend en naarstig te proberen uzelf te zijn, door uw eigen automatische reacties te onderzoeken en te analyseren.

Tracht ook alle anderen - vooral degenen, die u moet opvoeden ditzelfde bij te brengen. Leer ook hen te overtuigen van het feit, dat alleen de werkelijkheid geldt. Wat jij bent, wat jij doet, wat jij verlangt, wat jij wilt. Daar gaat het om. En dan moet u dat verlangen natuurlijk leiden in verstandelijke zin en in de juiste richting naar bewustwording, naar naaten naastenliefde en verdraagzaamheid. Maar zelf, vanuit uzelf, zoals u dat aanvoelt, zoals u het ziet.

En nu mogen er ouderen en wijzen zijn. Dan moet je hun stellingen, hun verklaringen" hun oordeel onderzoeken. En zo je; in staat bent het te beoordelen, kun je je eigen handelwijze volgen. Ben je er niet toe in staat, dan neem Je de proef op de som: kijk, òf ze gelijk hebben. Maar je behoudt je je het recht voor voortaan anders te handelen.

VRAGENRUBRIEK

❖ *Wat wordt er bedoeld met de wet van gelijkmatigheden?*

De wet van gelijkmatigheid geeft aan dat niets in zichzelf veranderlijk is. Dus dat het wezen van alle dingen onveranderd en vaststaand is en dat elke uiterlijke, verandering wordt gecompenseerd door een innerlijke verandering, waardoor de totale waarde van

het wezen te allen tijde gelijk blijft. Laat mij een voorbeeld geven U heeft in uw portemonnaie een bedrag van tien gulden. U kunt die tien gulden uitdrukken in duizend centen. U kunt ze ook uitdrukken in honderd dubbeltjes. U kunt ze uitdrukken in elke combinatie van munten, maar het zal altijd tien gulden blijven. Zo is het met ons en zo is het met alle dingen. Wij zijn een bepaalde waarde. Die blijven we altijd, onverschillig hoe we naar buiten toe optreden. Op het ogen blik, dat u dubbeltjes gaat wisselen voor een gulden, zult u aan de andere kant tien dubbeltjes moeten missen. Zo blijft dus het bedrag gelijk, onveranderd t.o.v. de omgeving. Dat wordt ermede uitgedrukt.

❖ *Is het verkeerd in een droom-wereld te leven. En zo ja, waarom is het verkeerd?*

Het is verkeerd, omdat een droomwereld geen werkelijkheid kent en een droom over het algemeen een vlucht is voor de, werkelijkheid, zo dra wij de droom bewust zoeken. Dat wil dus zeggen, dat wij voor onszelf scheppend gaan optreden. Maar alles wat wij in de droom uiten, moeten wij wegnemen uit ons werkelijk beleven, want we blijven onszelf gelijk. Dus wij verminderen onze reële bewustwording om daarvoor in de plaats in een schijnwereld te leven. Daarom is het fout.

❖ *U zegt, dat de geestelijke bewustwording in onze tijd eigenlijk geboren wordt uit het samengaan van wetenschap en esoterische ontwikkeling. Hoe ziet u de wetenschap hierin haar aandeel bijdragen?*

De wetenschap komt op het ogenblik op een gebied, waar zij niet meer kan werken met haar reële waarden en proeven. De laatste ontwikkelingen der moderne wetenschap zijn eigenlijk geboren uit filosofisch wetenschappelijke betogen, waaruit naar waarschijnlijkheid berekeningen worden getrokken. Die blijken in overeenstemming te zijn - dank zij hun resultaten - met een op zichzelf niet bewezen of bewijsbaar opgebouwd betoog. Want de hele theorie van Einstein, de proefnemingen van Grünbaum, zijn alle eigenlijk in wezen het stellen van nieuwe axioma's omtrent wereldtoestanden, die wel filosofisch beredeneerd zijn, maar wetenschappelijk niet aantoonbaar. Evenmin als een vierde dimensie aantoonbaar is.